

TUTKIMUSRAPORTTI

ESPOO

Muurala (Morby) Teir/Nyby

Historiallisen kylänpaikan arkeologinen koekaivaus

15.–18.7.2013

AKDG3256:13

MUSEOVIRASTO

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

SALLA PÄRSSINEN

Tiivistelmä

Espoon Muuralan tontilla 47219-1 sijaitsevalla Teirin/Nybyn muinaisjäännösalueella (mj.rek.tunnus 1000001865) toteutettiin koekaivaus kesällä 2013. Koekaivaukset tehtiin yleisten rakennusten korttelialueeksi varatun tontin mahdollista luovutusta varten. Historiallisissa lähteissä, kuten vanhoissa kartoissa, erottuu alueella talon lisäksi peltoja ja niittyjä. Tontilla sijaitsee Teirin talon navetan kivijalka ja harmaakivestä rakennettu ehjä viljamakasiini. Koekaivauksella haluttiin selvittää millaisia asutusjäännöksiä tontilla on säilynyt ja miten hyvin ne ovat säilyneet. Koekaivauksessa ei paljastunut mitään muinaisjäännökseen viittaavaa eikä mikään myöskään viitannut jatkotutkimuksen tarpeeseen. Löytöaineisto oli modernia, aikaisintaan 1900-luvun alkupuolelta.

Kansikuva: tutkimusalueella sijaitseva navetan kivijalka. AKDG3256:13. E-W. Kuva Salla Pärssinen.

Sisällysluettelo

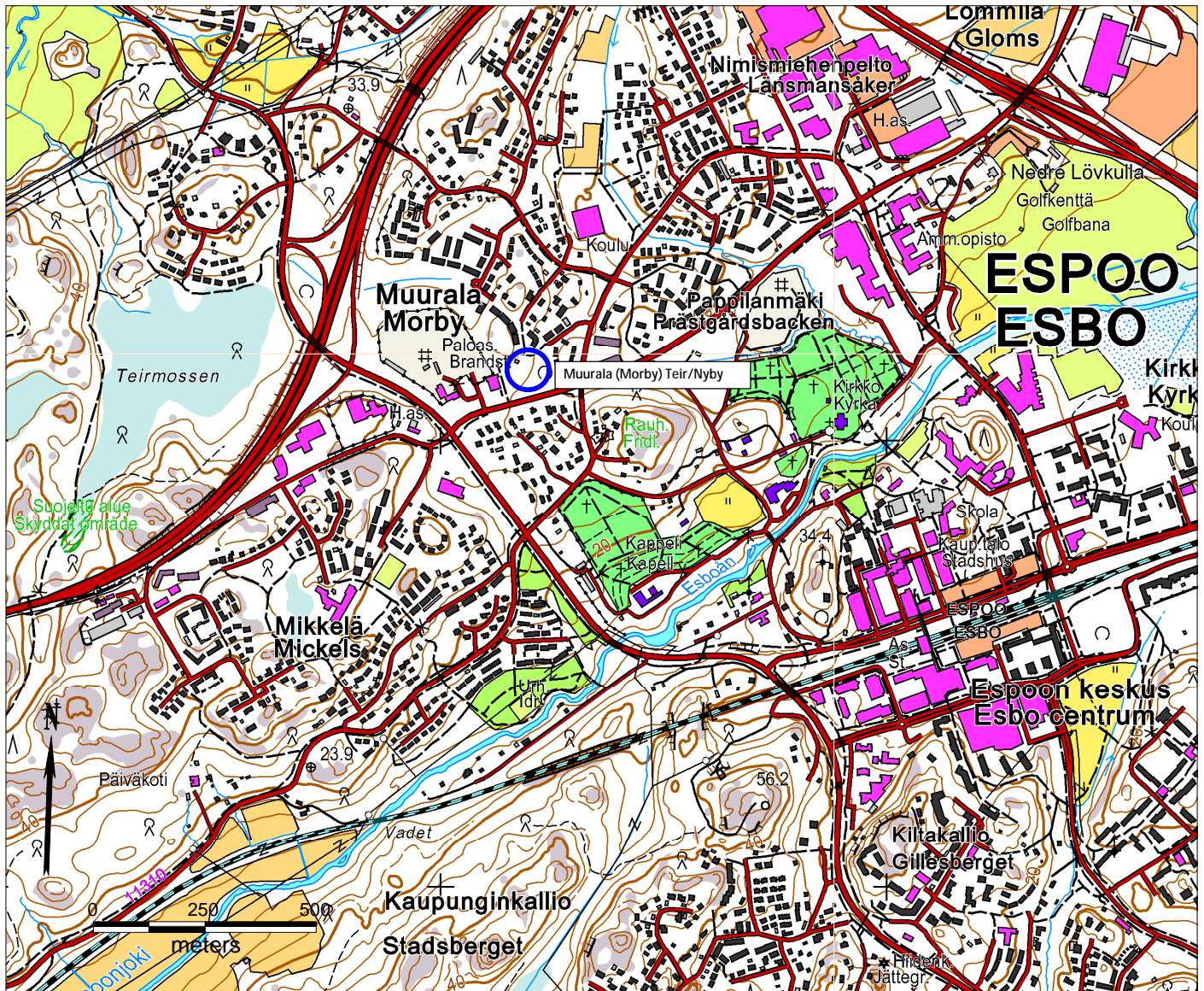
Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Sijaintikartta	3
1. Johdanto	4
2. Tutkimushistoria ja käytetty lähdeaineisto	5
3. Tutkimusalueen kuvaus ja rajaus.....	7
4. Koekaivaus.....	9
4.1. Koekaivauksen kulku.....	9
4.1.1. Koeajat 1-7, tontin itäpuoli	9
4.1.2. Koeajat 8-9, tontin pohjoispuoli.....	10
4.1.3. Koeajat 10–16, tontin länsi- ja eteläpuoli	11
4.1.4. Koekuopat 1-5.....	12
4.2. Havainnot ja tulkinnat.....	12
5. Yhteenveto	13
Lähteet ja kirjallisuus	14
Digikuvaluettelo.....	15
Karttaluettelo	15
Kartat 1-3.....	16

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohteen nimi:	Espoo Muurala (Morby) Teir/Nyby (mj.rek.tunnus 1000001865)
Kohteen ajoitus ja tutkimuksen laatu:	Historiallisen kylänpaikan arkeologinen koekai- vaus
Kenttätyönjohtaja:	FM Salla Pärssinen
Tutkimuslaitos:	Museovirasto/Arkeologiset kenttäpalvelut
Kenttätyöaika:	15. – 18.7.2013
Tutkitun alueen laajuus / tutkimusalueen kokonaislaajuus:	221 m ² / 9200 m ²
Tutkimusten tilaaja/rahoittaja:	Espoon kaupunki
Kunta/kaupunki, kylä/kaupunginosa, tontti:	Espoo, Muurala, Teirinpiha 4, 49-47-219-1
Maanomistaja:	Espoon kaupunki
Peruskarttalehti/-lehdet:	L4131F (ETRS-TM35FIN) ja 203212 (KKJ)
Tutkimusalueen sijaintikoordinaatit:	P 6677184/ I 369212 (ETRS-TM35FIN), z/m.mpy 27–33
Aikaisemmat tutkimukset ja tarkastuskäynnit:	Lindholm, Dan 1995–1996. Muurala, Lilltorpin asuinpaikan kaivaus. Espoon kaupunginmuseo. Espoon kaupunginmuseon arkisto. Teija Nurminen 2000, Espoon keskiaikaisten ky- lämäkien inventointi. Espoon kaupunginmuseo. Espoon kaupunginmuseon arkisto.
Kertomukseen liittyvien kuvien numerot:	AKDG3256:01-13
Alkuperäisen tutkimuskertomuksen säilytyspaikka:	Museoviraston arkeologinen keskusarkisto, Hel- sinki
Kopiot:	Espoon kaupunginmuseo

Sijaintikartta

Mittakaava 1: 10 000

(ETRS-TM35FIN) P 6677184 / 369212

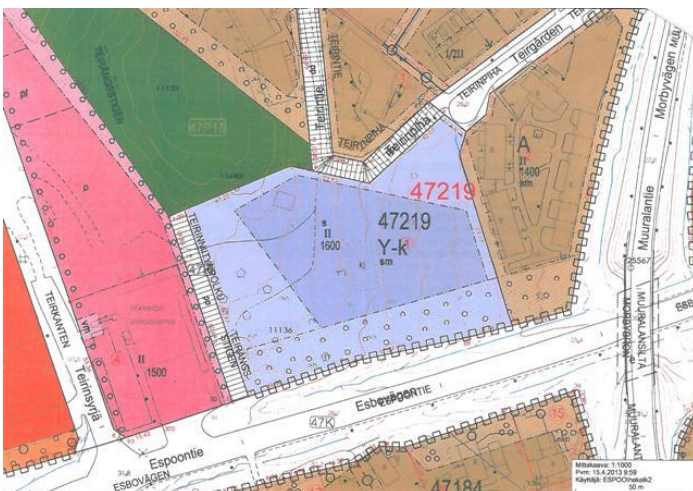
Copyright Maanmittauslaitos 2013

 Tutkimusalue Muurala (Morby) Teir/Nyby (mj.rek.tunnus 1000001865)

1. Johdanto

Espoon kaupungin Muuralan tontti 47219-1 on varattu kaupungin tarpeisiin yleisten rakennusten kortteli-alueeksi. Tontti on osa keskiaikaiseen Muuralan kylään kuulunutta Teirin tilaa (mj.rek.tunnus 1000001865). Koekaivaukset tehtiin mahdollista tontin luovutusta varten. Espoon kaupunginmuseo on lausunnossaan 8.3.2013 edellyttänyt alueella arkeologisia tutkimuksia, joiden avulla selvitetään Morbyn keskiaikaisen kylän asutusjäännösten säilyneisyyttä. Tontilla sijaitsee Teirin talon navetan kivijalka ja harmaakivestä rakennettu ehjä viljamakasiini. Historiallisissa lähteissä, kuten vanhoissa kartoissa, erottuu alueella talon lisäksi peltoja ja niittyjä. Oli siis odotettavissa, että alueella olisi säilynyt joitain historialliseen aikaan ajoittuvia jäännöksiä. Koekaivauksilla haluttiin selvittää millaisia asutusjäännöksiä tontilla on säilynyt ja miten hyvin ne ovat säilyneet. Tutkimuslupaa haettiin Museoviraston Kulttuuriympäristön suojelu –osastolta ja se myönnettiin numerolla MV/83/05.04.01.02/2013.

Koekaivaukseen käytettiin neljä päivää ja tutkimusten kustannuksista vastasi hankkeen toteuttaja eli Espoon kaupunki. Tutkimuksen toteutti Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelut ja koekaivauksen suorittivat tutkija Salla Pärssinen (FM), apulaistutkija Eeva Pettaý (HuK) ja tutkimusavustaja Päivi Jantunen (HuK). Eeva Pettaý vastasi koeojien ja -kuoppien sijaintitietojen mittaamisesta ja rakenteiden piirtämisestä. Päivi Jantunen puolestaan huolehti kuvien viemisestä Webmuskettiin. Kenttätöitä tehtiin 15.–18.7.2013 ja koekaivaukseen liittyvät jälkityöt valmistuivat syyskuussa 2013. Tontin kokonaispinta-ala oli 9200 m² ja koekaivauksessa saatiin tutkittua siitä 221 m² alue. Muinaisjäännösalue rajautuu vain osaan tontista. Kuvassa 1 on Espoon kaupungin kartta tutkimusalueesta, jossa vaaleanvioletilla on rajattu tontti 47219-1 ja tummanvioletilla sen sisällä erottuva muinaisjäännösalue (sm). Koeojat avattiin koneellisesti ja käytössä oli 3 tn kumitelallinen kaivinkone, jonka kauha oli metrin leveä. Välineistön säilytykseen ja taukotilaksi vuokrattiin biomaja. Koekaivauksessa ei otettu talteen esinelöytöjä. Muinaisjäännöksistä otetut digitaalikuvat on lueteloitu Webmuskettiin numeroilla AKDG3256:01-13. Koekaivauksesta tiedotettiin infotaululla, joka asetettiin kaivauspaikan lähistölle.

Kuva 1. Espoon kaupungin kartta tontista 47219-1.

Helsingissä 2.12.2013

Salla Pärssinen, FM

2. Tutkimushistoria ja käytetty lähdeaineisto

Muuralan seutu on Espoon vanhimpia asuttuja alueita. Aivan tutkimusalueen lähellä sijaitsee Lilltorpin kivikautinen asuinpaikka (mj.rek.tunnus 49010057) ja tutkimusalueen eteläpuolella noin 500 metrin päässä Mickelsin (Mikkellä) varhaismetallikautinen asuinpaikka (mj.rek.tunnus 49010056). Mickelsin asuinpaikalta löydetty Morbyn keramiikka on levinnyt koko Länsi-Suomeen Ahvenanmaata ja Pohjanmaata myöten¹. Espoo esiintyi vuonna 1451 Raaseporin läänin veroluetteloissa ensimmäisen kerran itsenäisenä hallintopitäjänä. Espoon seurakunnan perustamisena on pidetty vuonna 1492 laadittua kirjettä, jossa 24 Espoon miestä ilmaisi halukkuutensa rakentaa kirkon ja pappilan. Yksi allekirjoittajista on Niilo Muule Muuralasta.² Morby kuului 1500-luvulla Kaukalahden verokuntaan, joten se on ehkä perustettu Kaukalahden maille. Kylännimi Morby sisältää maastosanan mor=kuusimetsä, korpi. Jos Morby on perustettu Kaukalahden maille, nimi saattaa viitata osakylään korven reunassa. Talonnimi Teir on vaikeaselkoinen. Sillä saatetaan viitata pronominiin teir=he, jolla tällöin tarkoitetaan luultavasti jonkinlaista naapuritaloa. Teir-asutusnimiä esiintyy Uudellamaalla ja Pohjanmaalla. Tärkeä sijainti Kuninkaantien varressa kirkon naapurissa teki Morbystä mahdollisesti eräänlaisen virkamieskylän.³

Morbyn kylässä oli vuonna 1540 kaksi viljelyaluetta. Toinen muodostui viidestä talosta. Yksi taloista jaettiin muutamia vuosia myöhemmin muiden kesken. Talot olivat Lammas (Lammans), Mickels, Nyby ja Teir. Toinen viljelyalue oli kylän eteläosassa ja se merkittiin vuonna 1540 omaksi kyläkseen nimeltä Söderskog. Teir suoritti 1600-luvulla ratsupalvelusta ja toisin kuin Lammas, Nyby ja Mickels, se välttyi vuonna 1652 luovuttamattomana ratsutilana joutumasta sotamarsalkka Kustaa Hornin suureen espoolaisrälssiin. Teir käsitti 2/3 veromarkkaa maata ja talo oli 1540-luvulla Jakob Jönsinpojan hallussa. Seuraava isäntä Matts Jakobinpoika sai talon viimeistään vuonna 1571. Ennen vuotta 1595 taloa ryhtyi hoitamaan Sigfrid Mattsinpoika, joka asui siinä ainakin vuoteen 1616 asti. Vuonna 1619 talon otti haltuunsa Henrik Sigfridinpoika. Vuonna 1647 Teirin isäntänä oli Märten Henrikinpoika. Teir periytyi siis koko tämän ajan isältä pojalle. Vuonna 1656 talon omistajaksi on merkitty Märtenin äiti Elisabet Märtenintytär, joka lienee ollut talon seuraavan perijän Erik Märteninpojan holhooja. Tämä puolestaan on saanut talon vuoden 1660 tienoilla. Hänen jälkeensä Teir siirtyi Erik Mattsinpojalle, jota myös kutsuttiin nimellä Erik Finne. Hän on mahdollisesti saanut talon vaimonsa mukana, joka saattoi olla edellisen isännän leski. Teirin ratsupalveluksesta luovuttiin vuoden 1682 jälkeen, jolloin kiinteät ratsutilat perustettiin. Tämän jälkeen Teir joutui ruotujakoon ja määrättiin vuonna 1697 Kirkkonummen Kuritansin ratsutilan aputilaksi. Katovuosien 1696–97 aikana Teir heikentyi ja autioitui. Talon isäntä Erik Finne oli kuollut muutamia vuosia aikaisemmin. Vuonna 1722 Teiriä ryhtyi viljelemään 26 vuoden rappiolla ja autiona olon jälkeen Johan Sveninpoika, joka rakensi sen uudelleen.⁴

Espoon kaupunginmuseo suoritti kaivauksia Teirin tontin lähistöllä Lilltorpin varhaismetallikautisella asuinpaikalla ja Nybyn tilalla vuosien 1995–1996 aikana. Lilltorpin asuinpaikka tutkittiin Espoon kaupungin kiinteistöpalvelukeskuksen ja teknisen keskuksen pyynnöstä ennen kuin alueelle rakennettiin asuinrakennuksia ja yhdysteitä. Huomattavin löytö kaivauksilta oli vuonna 1995 Nybyn talon vierestä löytynyt nk. Apostolinlusikan nuppi, joka ajoittuu 1500-luvulle. Vuoden 1995 tutkimukset tehtiin nyt kyseessä olevan tontin vieressä. Vuoden 1996 täydennyskaivauksissa Espoon kaupunginmuseon keskiaikaprojektin yhteydessä Lill-

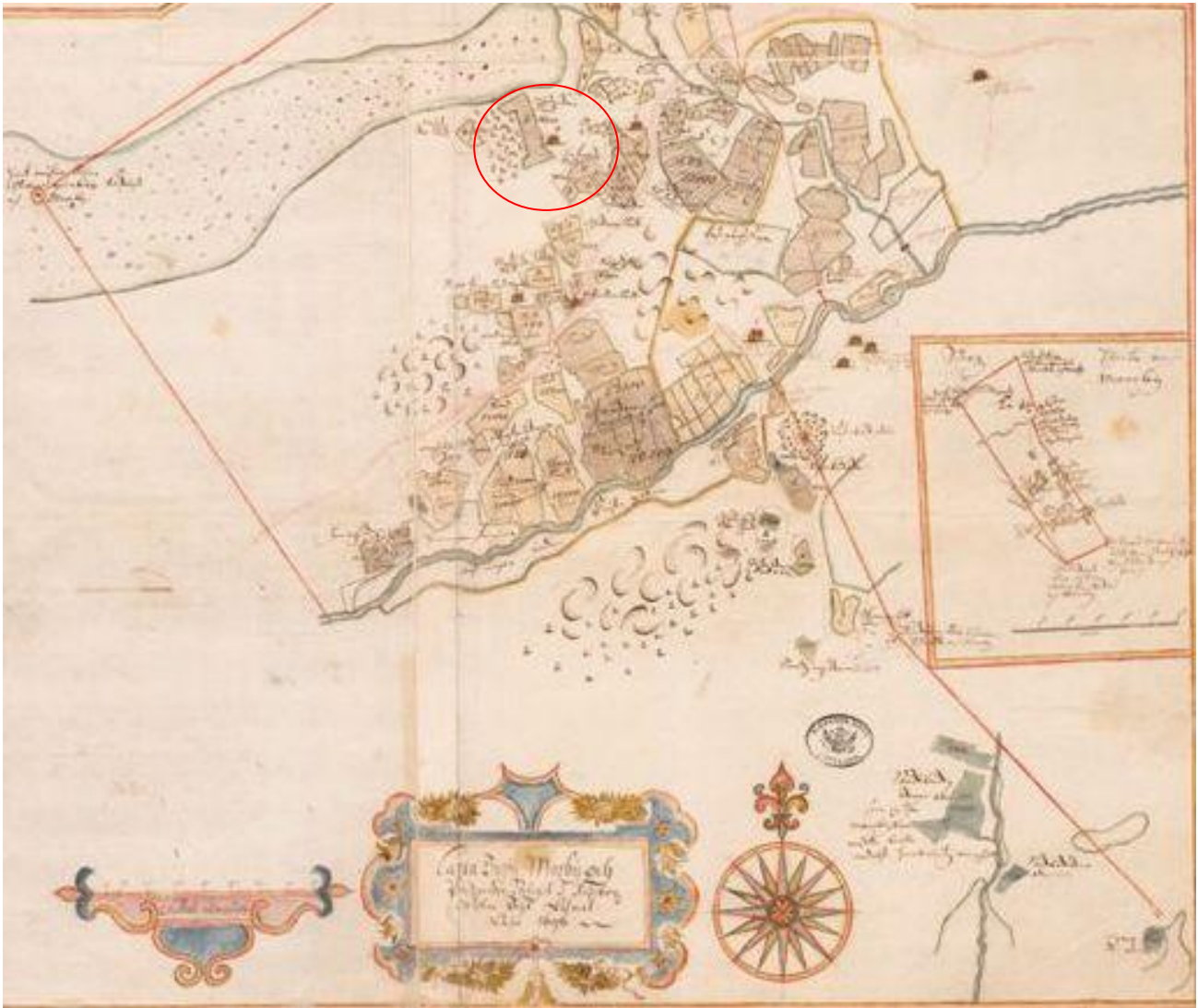
¹ Luoto, Reima T.A. 2001, s.46, 49.

² Luoto, Reima T.A. 2001, s. 70, 72

³ Mallat, Kaija et al. 2008, s. 87–88; Kepsu, Saulo 2005, s. 40

⁴ Ramsay, August 1984, s. 396–405

torpin kivikautisen asuinpaikan lähistöltä löytyi muun muassa lasitettua punasavikeramiikkaa, liitupiipun katkelmia ja runsaasti rautakuonaa. Paikalla sijainnut rakennus on ollut käytössä mahdollisesti jo keskiajalta ainakin 1600-luvulle. Myöhäisempi toiminta alueella on kuitenkin tuhonnut mahdolliset kiinteät muinaisjäännökset.⁵ Nyt kyseessä olevalla tontilla Teija Nurminen teki vuonna 2000 inventoinnin, jonka mukaan alueella arveltiin säilyneen Morbyn keskiaikaiseen kylätonttiin liittyviä asutuskerrostumia. Tontille ei tehty inventoinnin yhteydessä koekuoppia. Vuoden 1698 Morbyn kylää kuvaavaan karttaan on merkitty muun muassa neljä taloa (A=Lammas, B=Teir, C=Nyby ja D=Mickels)⁶ sekä kylän pellot ja niityt (kuva 2). Kuvaan on ympyröity punaisella Teirin talon alue.

Kuva 2. Ote Morbyn kylän kartasta vuodelta 1698. Charta uppå Morby och Prestgården Åhr 1698. (Muurala / Morby: Morby, Prästgården och Söderskog: Karta öfver egome med beskrifning 1691–1691). (B8:20/1-3). Maanmittaushallitus, maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Espoo. Arkistolaitos, digitaaliarkisto. Kuvaan on ympyröity punaisella Teirin talon alue.

⁵ Muinaisjäännösrekisteri 1000001865. Muurala (Morby) Teir/Nyby; Hankerekisteri 5216. Muurala, Lilltorp 1995.

⁶ Mallat, Kaija et al. 2008, s.86

3. Tutkimusalueen kuvaus ja rajaus

Tontti 47219-1 sijaitsi rinteessä, jonka ala- ja ylärinteen korkeusero oli noin 6 metriä. Tontin alarinteessä (itäosa) vallitsi tiheä niittymäinen aluskasvillisuus, joka koostui muun muassa nokkosista, vadelma- ja viinimarjapensaista sekä horsmista. Aluskasvillisuus oli osittain jopa yli 2 metrin korkuinen. Tontin ylärinteessä (länsiosa) puolestaan peruskallio näkyi siellä täällä. Maaperä oli savea ja hiekkaa. Tontilla oli myös joitakin puita, joita ei kaadettu kaivauksen yhteydessä. Puistomaisen tontin läpi kulki ulkoilupolku, jota paikalliset käyttivät melko ahkerasti. Koekaivauksella haluttiin tutkia kattavasti koko tontin alue, mutta kallion esiintyminen aivan pinnassa siellä täällä vaikutti koeojien paikkojen valintaan. Tontilla sijaitsi navetan kivijalka ja ehjä harmaakivinen viljamakasiini (kuva 3).

Kuva 3. Viljamakasiini. Kuvassa oikealla Tryggve Gerstin. AKDG3256:02. SE-NW. Kuva Eeva Pettäy.

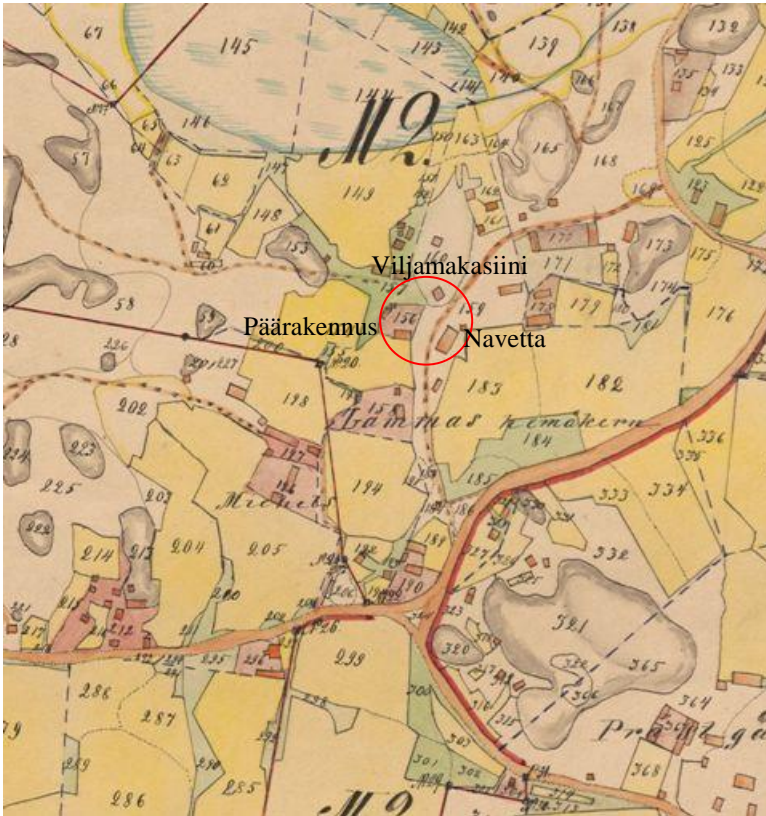
Navetan pohjoispuolella oli betoninen viljasiilo/aiv-rehusäiliö, joka informantin mukaan oli rakennettu 1940-luvulla (kuva 4). Lisäksi päärakennus, joka sijaitsi tontin lounaisosassa, tuhoutui tulipalossa vuonna 1975.⁷

Kuva 4. Viljasiilo/aiv-rehusäiliö. AKDG3256:03. S-N. Kuva Salla Pärssinen.

⁷ Suullinen tiedonanto Ullica Schönberg-Äikäs 17.7.2013.

Navetan ja viljamakasiinin rakennusajankohta ei ole selvillä, mutta ne ovat olleet olemassa ainakin 1900-luvun alussa, mahdollisesti jo 1800-luvun lopussa. Kuvassa 5 on vuoden 1910 kartta, johon on ympyröity punaisella Teirin navetta, viljamakasiini ja päärakennus. Navetan itäpuolella erottui jonkin verran kivirakennetta, joka kaivauksen yhteydessä otettiin dokumentointia varten paremmin esille.

Kuva 5. Vuoden 1910 kartta Muuralan kylästä. Muurla/Morby: N:o 1-4 och Söderskog enstaka samt en del af kyrkoherdeboställets egor, storskiftesregleringskarta och handlingar 1910-1910. (B8:20/7-18). Maanmittaushallitus, maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Espoo. Arkistolaitos, digitaaliarkisto.

Tontilla ei kulkenut muinaisjäännösalueelle jääviä johtoja eikä kaapeleita. Tontilla ei myöskään ole mitään uudisrakennuskantaa. Kuvassa 6 näkyy tutkimusalueen itäpuolen niittyä.

Kuva 6. Tutkimusalueen itäpuolta. AKDG3256:1. NW-SE. Kuva Eeva Pettäy.

4. Koekaivaus

Koeojat ja –kuopat kuvattiin digitaalisesti ja niiden sijaintitiedot mitattiin VRS-GPS Topcon GRS-1 –laitteella. Mitatut koordinaatit ovat ETRS-GK25–järjestelmässä ja myös raportissa ilmoitetut koordinaatit ovat samassa koordinaattijärjestelmässä. Korkeusjärjestelmä oli Espoon kaupungin käyttämä N2000. Sääolosuhteet kenttätöiden aikana olivat lämpimät ja vaihtelivat aurinkoisesta pilviseen. Kaikki esinelöydöt olivat moderneja, joten niitä ei otettu talteen. Koekaivauksessa avattiin 221 neliömetrin alue. Yleiskartassa (kartta 1) näkyy kaivauksessa tutkitut alueet (koeojat 1-16 ja koekuopat 1-5) sekä navetan kivijalan, viljamakasiinin, viljasiilon/aiv-rehusäiliön sekä kiviluiskan (ks. 4.1.3 ja 4.2) sijainti mustalla viivalla. Kartassa 2 on puolestaan kuvattu tarkemmin koeojat 1-9, niiden korkeustiedot (m. mpy) ja koeojassa 8 esiintynyt kivien kasauma. Koeojat 1-7 jäivät navetan itäpuolelle ja koeojat 8- 9 navetan pohjoispuolelle. Kartassa 3 on kuvattu koeojat 10-16 navetan länsi- ja eteläpuolella sekä koekuopat 1-5 tontin lounaispuolella ja niiden korkeustiedot (m. mpy).

4.1. Koekaivauksen kulku

Kaivausalueen aluskasvillisuus raivattiin aluksi käsin viikatteen ja vesurin avulla ja lopuksi myös kaivinkoneella, jotta tutkimusalue erottuisi paremmin. Muinaisjäännösalueen rajat määriteltiin suunnilleen rullamittojen avulla. Kaikki koeojat 1-16 kaivettiin pohjaan asti koneellisesti ja koekuopat 1-5 tehtiin lapion avulla. Kaikki koeojat ja –kuopat peitettiin kaivauksen lopuksi.

4.1.1. Koeojat 1-7, tontin itäpuoli

Kaivu aloitettiin tontin alarinteeltä eli itäpuolelta edeten alhaalta ylärinteeseen kohti navetan kivijalkaa. Koeojista 1-7 ei löytynyt mitään esineitä eikä mikään viitannut kulttuurikerrokseen. Koeojien 1- 2 pintakerroksen muodostivat löyhä karikekerros, joka oli noin 25 cm paksu ja sen alla oleva noin 10 cm paksu multa-kerros. Näiden alta alkoi noin 50 cm savikerros, jonka alta tuli puhdas pohjamaa. Koeojassa 2 savikerros ohentui noin 10 cm paksuiseksi pohjoiseen päin mentäessä. Koeoja 1 oli 79–90 cm syvä ja koeoja 2 oli eteläpäässä 86 cm syvä ja madaltui pohjoiseen mentäessä 43 cm. Koeojan 3 pintakerros oli 43 cm paksu ja savikerros 10 cm paksu. Koeojan länsipäässä savikerros jäi kokonaan pois ja pintakerroksen jälkeen alkoi rautapitoinen ruskea hiekka, joka tulkittiin pohjamaaksi. Koeoja 3 oli syvimmillään 43 cm ja matalimmillaan länsipäässä 15 cm. Koeojat 4-7 olivat koeojan 3 sivukaivantoja. Koeojan 4 pintakerros oli 35 cm paksu ja sen jälkeen tuli 47 cm paksu kerros rautapitoista hiekkaa, joka muuttui vaaleammaksi hiekaksi. Tämä oli selvästi pohjahiekkaa. Koeoja 4 oli syvimmillään 99 cm ja matalimmillaan 45 cm. Koeojan 5 pintakerros oli 28 cm paksu ja sen alta tuli 38 cm paksu hiekkakerros. Tässä koeojassa pohjamaa oli tummemman ruskeaa hiekkaa kuin muissa koeojissa. Myös kallio tuli osittain vastaan koeojassa 5. Koeoja 5 oli noin 64 cm syvä. Koeojista 6-7 pintakerros oli 25–35 cm paksu ja sen alta tuli hiekkaa. Koeoja 6:n syvyys vaihteli 46–60 cm välillä ja koeoja 7 oli noin 39 cm syvä. Kuvassa 7 näkyy koeoja 3 ja siitä lähtevät koeojat 4-7.

Kuva 7. Koeoja 3 ja siitä lähtevät koeojat 4-7. AKDG3256:04. W-E. Kuva Salla Pärssinen.

4.1.2. Koeojat 8-9, tontin pohjoispuoli

Tontin pohjoispuolelle avattiin koeojat 8 ja 9. Koeojasta 8 löytyi heti pintakerroksen poistamisen jälkeen harmaan hiekanserkaisen mullan seasta epämääräinen kasauma kiviä, joka ei kuitenkaan ollut selkeästi mikään rakenne. Piirros kivistä löytyy kartasta 2. Kivet jätettiin paikoilleen ja niiden alta vaikutti tulevan kallio vastaan. Koeojasta löytyi modernia keramiikkaa ja lasia (muun muassa hajuvesipullon suu ja pullolasia) sekä luita. Koeojan 8 syvyys vaihteli 16–78 cm välillä ja pohjalla vastaan tuli matalissa kohdissa kallio ja syvemmissä pohjahiekka. Koeoja 9 tehtiin navetan kivijalan pohjoispuolelle koeojaan 8 verrattuna korkeammalle kohdalle viljasiilon/aiv-rehusäiliön viereen. Koeojasta paljastui heti ohuen pintakerroksen kuorimisen jälkeen betonisia laattoja. Niiden jälkeen luoteeseen päin edetessä tuli koeojasta myös tiiliä, tulitiiliä (kolmessa oli Arabia-leima), ikkunalasia ja ikkunan haka, huopakaton kappaleita, eläinten luita, kokonainen pieni lasipullo, talikko, puuta ja oven haka. Kaikki kolme Arabian tiiltä olivat kooltaan 22 x 11 x 6 cm. Löydöt olivat moderneja. Tämän kerroksen alta tuli pohjahiekka. Koeojan 9 syvyys oli eteläpäässä 33 cm. Kuvassa 8 on koeojasta 9 paljastunutta betonilaatoitusta, Arabian tulitiiliä, tiiliä ja eläinten luita.

Kuva 8. Koeojasta 9 paljastunutta betonilaatitusta, Arabian tulitiiliä, tiiliä ja eläinten luita. AKDG3256:9. E-W.
Kuva Salla Pärssinen.

4.1.3. Koeojat 10–16, tontin länsi- ja eteläpuoli

Koeojat 10–12 avattiin viljamakasiinin lähelle sen eteläpuolelle. Koeojasta 10 löytyi yksi naudan leukaluu pintamullan seasta. 20 cm paksun multakerroksen alta tuli puhdas pohjahiekka ja kallio. Ojassa oli joitakin isoja kiviä. Koeojan 10 syvyys vaihteli 22–49 cm välillä. Koeojassa 11 oli 20 cm paksu multakerros ja sen alla pohjahiekka ja kallio. Koeojan 11 syvyys vaihteli 34–49 cm välillä. Koeojasta löytyi hiekan seasta vihreää pullolasia. Koeojassa 12 oli myös noin 20 cm paksu multakerros, jonka alta tuli pohjahiekka ja kallio. Koeojan 12 syvyys vaihteli 27–32 cm välillä. Koeojasta 12 ei tullut löytöjä.

Koeoja 13 avattiin navetan eteläpuolelle rinteeseen. 28 cm paksun multakerroksen jälkeen tuli pohjahiekka. Multakerroksesta löytyi joitain eläinten luita ja tiiliä. Koeojan syvyys vaihteli 19–56 cm välillä.

Koeojat 14–16 avattiin aivan navetan länsipuolelle. Koeojan 14 itäpäässä noin 5-7 metrin päässä navetan seinästä oli moderni purkukerros, joka koostui tiilestä, rautaromusta, laastista, eläinten luista ja ikkunalaisista. Tämän kerroksen alta tuli esiin kallio. Koeojan länsipäässä tuli pohjahiekka. Koeojan 14 syvyys vaihteli 18–50 cm välillä. Koeojasta 15 tuli pintamullan alta pohjamaa eikä siitä tullut mitään löytöjä. Koeojan 15 syvyys vaihteli 38–46 cm välillä. Navetan länsipuolella on kivirakenne, jonka luonne haluttiin selvittää paremmin. Pintakerros kuorittiin ensin koneellisesti ja rakenne puhdistettiin paremmin esille lapiolla ja lastalla. Kivirakenne koostuu kolmesta kiviseinästä, jotka muodostavat kaksi kulmaa (rakenne on kuvattu kartassa 1, kiviluiska). Rakenteen sisällä on täyterokos, joka madaltuu navetasta pois päin mentäessä. Täyterokokseen tehtiin koeoja 16 koneellisesti. Täyterokos oli harmaata hiekansekaista multaa ja sen seassa oli myös tiiliä, lasia ja rautaromua kuten viikatteen tai sirpin osa ja talikon osa. Koeoja 16 oli noin 40 cm syvä. Rakennetta ei purettu. Kuvassa 9 näkyy navetan länsipuolen kivirakenne. Rakenteesta erottui ennen pintamaan kuorimista itäisin kiviseinä, molemmat kulmat ja osittain pohjoispuolen seinä.

Kuva 9. Kivirakenne. Koeoja 16 tehtiin rakenteen sisäpuolella olevaan täyterrokseen. AKDG3256:12. E-W. Kuva Salla Pärssinen

4.1.4. Koekuopat 1-5

Koekuoppia tehtiin lapioiden avulla alueelle, jossa vuoden 1975 tulipalossa tuhoutunut päärakennus informantin mukaan sijaitti.⁸ Koekuopissa 1-2 ei erottunut palokerrosta ja niistä tuli vain hyvin modernia löytöaineistoa. Kuopat kaivettiin pohjahiekkaan asti. Koekuopassa 3 erottui 15 cm paksun pintamaan alla 25 cm paksu mullan ja hiekan sekainen kerros, josta tuli moderneja löytöjä kuten ikkunalasia, muovia ja laastia. 40–45 cm syvyydessä oli 5-10 cm palokerros. Sen alta tuli punertavaa pohjahiekkaa. Koekuopassa 4 oli selkeä purkukerros: tiiliä, laastia, ikkunalasia, peltiä, rautaromua ja puuta. Kuopasta löytyi myös tulitiili, jossa oli leima D.Ch.F. Bornholm. Koekuoppa 4 oli 55 cm syvä. Koekuopassa 5 erottui myös purkukerros, ja siinä oli tiiliä, laastia, kattotiiliä ja keramiikkaa. Kuopan pohjalla oli kiviä. Kuoppa oli noin 65 cm syvä.

4.2. Havainnot ja tulkinnot

Koekaivauksessa ei tullut esille mitään muinaisjäänökseen viittaavaa. Navetan itäpuolelle jäävästä alarinteestä ei löytynyt edes mitään modernia esineistöä. Navetan pohjoispuolen koeojista 8 ja 9 löytyi modernia esineistöä. Koeojan 8 epämääräinen kivikasauma saattoi olla jostain rakenteesta romahtaneita kiviä tai sitten kivet on heitetty alueelle esimerkiksi pellon raivaamisen yhteydessä. Koeojasta 9 löytyi jonkin rakennuksen, luultavasti navetan tai jonkin siihen liittyneen rakennuksen, modernia purkukerrosta. Koeojan 9 betonilaatat luultavasti rajasivat kulkureittiä viljasiilolle/aiv-rehusäiliölle. Koeojasta löytyi myös kolme Arabia-leimaista tulitiiltä. Arabian tehtaalla on valmistettu tulitiiliä myyntiin ainakin vuodesta 1929 lähtien⁹. Tiilentuotanto on jatkunut Arabian tehtaalla vuoteen 1976 asti.¹⁰ Navetan länsi- ja eteläpuolen koeojista tuli vain joitakin löytöjä kuten eläinten luita, lasia ja tiiliä. Koeojassa 14 navetan seinän läheltä löytyi navetan purkukerrosta. Koeoja 16 tehtiin kivirakenteen sisäpuolen täyterrokseen. Rakenne putsattiin parem-

⁸ Suullinen tiedonanto Ullica Schönberg-Äikäs 17.7.2013.

⁹ Arabian historia. Elektroninen dokumentti.

¹⁰ Heikkinen, Markku. Elektroninen dokumentti.

min esille dokumentointia varten. Se tulkittiin perustaksi kiviluiskalle, jota pitkin olisi kuljettu navetan ylempään kerrokseen. Kiviluiska jäi kaivauksen lopulla aiempaa paremmin näkyville, mutta siihen ei sen sisällä olleen täytekerroksen pintakerroksen kuorimista ja täytekerrokseen tehtyä koeojaa lukuun ottamatta muuten kajottu. Rakenteeseen tehty koeoja peitettiin. Koekuopat 1-5 kaivettiin, koska haluttiin tarkistaa onko vuonna 1975 palaneesta pääarakennuksesta vielä jotain merkkejä jäljellä. Koekuopista 4 ja 5 löytyi selkeää purkukerrosta. Koekuopasta 4 löytyi muun muassa tulitiili, jossa oli leima D.Ch.F. Bornholm. Tiili vaikuttaa olevan tanskalaisen A/S Hasle Klinker & Chamottestensfabrikin tuotantoa. Tiiliä on valmistettu vuosien 1927–1978 aikana.¹¹ Koekaivauksen löytöaineisto siis viittaa aikaisintaan 1900-luvun alkupuolelle.

5. Yhteenveto

Espoon Muuralan tontilla 47219-1 toteutettiin koekaivaus kesällä 2013. Tontti on osa keskiaikaiseen Muuralan kylään kuulunutta Teirin tilaa (mj.rek.tunnus 1000001865). Tontti on varattu kaupungin tarpeisiin yleisten rakennusten korttelialueeksi ja koekaivaukset tehtiin mahdollista tontin luovutusta varten. Historiallisissa lähteissä, kuten vanhoissa kartoissa, erottuu alueella talon lisäksi peltoja ja niittyjä. Oli siis odotettavissa, että alueella olisi säilynyt joitain historialliseen aikaan ajoittuvia jäännöksiä. Koekaivauksilla haluttiin selvittää millaisia asutusjäännöksiä tontilla on säilynyt ja miten hyvin ne ovat säilyneet.

Tontti 47219-1 sijaitsi rinteessä, jonka ala- ja ylärinteen korkeusero oli noin 6 metriä. Tontin alarinteellä (itäosa) vallitsi tiheä niittymäinen, osittain jopa yli 2 metrin korkuinen aluskasvillisuus. Tontin ylärinteellä (länsiosa) puolestaan peruskallio näkyi siellä täällä. Maaperä oli savea ja hiekkaa. Koekaivauksessa avattiin maata yhteensä 221 neliometriä. Koeojia pyrittiin tekemään tasaisesti siten, että alue saatiin tutkittua mahdollisimman perusteellisesti. Lisäksi koeojien paikkojen valintaan vaikutti kallion esiintyminen varsinkin tontin länsipuolen korkeimmilla kohdilla. Koekuopat puolestaan pyrittiin tekemään alueelle, jolla päärakennus oli sijainnut. Kaikki koeojat ja –kuopat peitettiin kaivauksen lopuksi. Koekaivauksessa ei paljastunut mitään muinaisjäännökseen viittaavaa eikä mikään myöskään viitannut jatkotutkimuksen tarpeeseen. Löytöaineisto oli modernia, aikaisintaan 1900-luvun alkupuolelta. Alue saatiin tutkittua melko hyvin.

¹¹ Knudsen, Ann Vibeke. Elektroninen dokumentti.

Lähteet ja kirjallisuus

Painamattomat lähteet:

Nurminen, Teija 2000. Espoon keskiaikaisten kylämäkien inventointi. Espoon kaupunginmuseo. Espoon kaupunginmuseon arkisto.

Kirjallisuus:

Kepsu, Saulo 2005. Uuteen maahan. Helsingin ja Vantaan vanha asutus ja nimistö. Tampere.
Luoto, Reima T.A. 2001. Espoon aikakirjat – espoolaiselämää kivikaudesta nykypäiviin. Hämeenlinna.
Mallat, Kaija et al. 2008. Kylä-Espoo. Espoon vanha asutusnimistö ja kylänmaisema. Jyväskylä.
Ramsay, August 1984. Espoo II: Espoon pitäjä ja Espoon kartano 1600-luvulla. Jyväskylä.

Karttalähteet

Vuoden 1698 kartta Morbystä. Charta uppå Morby och Prestgården Åhr 1698. Muurala / Morby: Morby, Prästgården och Söderskog: Karta öfver egome med beskrifning 1691-1691 (B8:20/1-3). Maanmittaushallitus, maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Espoo. Arkistolaitos, digitaaliarkisto.

Vuoden 1910 kartta Muuralan kylästä. Muurala/Morby: N:o 1-4 och Söderskog enstaka samt en del af kyrkoherdeboställets egor, storskiftesregleringskarta och handlingar 1910-1910. (B8:20/7-18). Maanmittaushallitus, maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Espoo. Arkistolaitos, digitaaliarkisto.

Verkkolähteet:

Arabian historia. http://www.arabia.fi/web/Arabiawww.nsf/fi/tietoa_arabiasta_historia, Copyright © 2013 Iittala Group, luettu 14.11.2013

Hankerekisteri. Museovirasto.

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Heikkinen, Markku. Vanha Kaupunki –Helsingin kehto. Kalaisa koski ja Hämeentienvarsi. 34. Arabian tehdas/ Arabian museo/ Taideteollinen korkeakoulu ym, Hämeentie 135.

http://arabianranta.fi/vanhakaupunki/index.php?option=com_content&view=article&id=74%3Akohteet-18-28-30-36&catid=42%3Auudet-kohteet&limitstart=15, päivitetty 25.9.2009, luettu 14.11.2013

Knudsen, Ann Vibeke. Rønne Byarkiv. <http://www.roennebyarkiv.com/rabaeligkveaeligrket.html>, luettu 14.11.2013

Muinaisjäännösrekisteri. Museovirasto.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx

Muut lähteet:

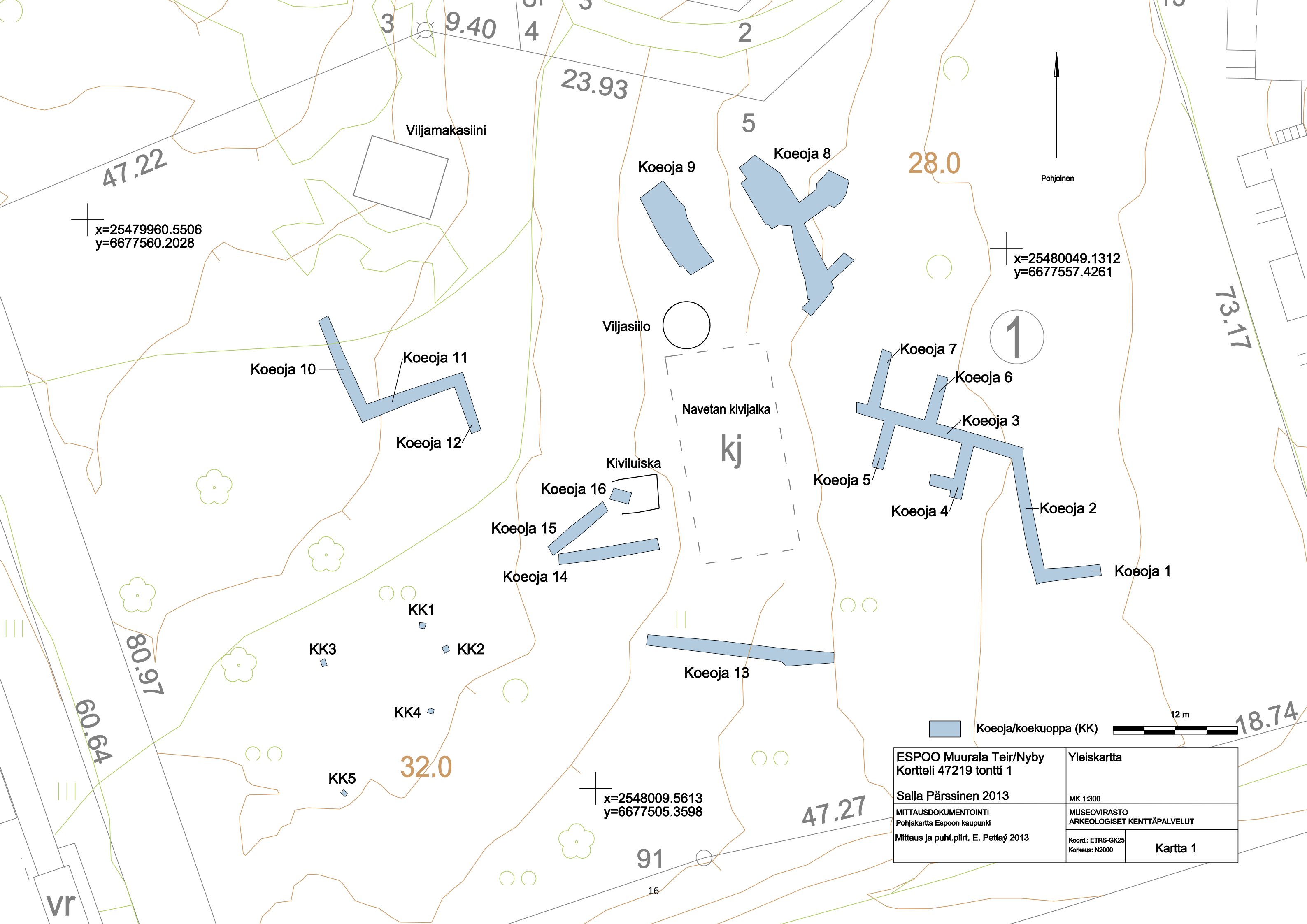
Suullinen tiedonanto, Ullica Schönberg-Äikäs 17.7.2013.

Digikuvaluettelo

Kuvan numero	Aihe	Pvm	Kuvaaja
AKDG3256:1	Yleiskuva Espoon Muuralan Teirin kylätontista. Kuvattu luoteesta.	28.6.2013	Eeva Pettaý
AKDG3256:2	Viljamakasiini ja Espoon kaupunginmuseon intendentti Tryggve Gestrin. Kuvattu kaakosta.	28.6.2013	Eeva Pettaý
AKDG3256:3	Viljasiilo kuvattuna etelästä.	15.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:4	Koeoja 3 kuvattuna lännestä.	15.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:5	Yleiskuva alueesta kuvattuna etelästä. Kaivinkone ja apulaistutkija Eeva Pettaý koejassa 8.	15.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:6	Tutkimusavustaja Päivi Jantunen valvoo kaivinkonetta koejassa 3. Kuvattu idästä.	15.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:7	Koeoja 3 sekä taustalla vanha navetta. Kuvattu idästä.	15.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:8	Kaivinkone avaa koeojaa 9. Kuvattu idästä.	16.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:9	Koeojasta 9 paljastunutta betonilaatoitusta, Arabian tiiliä ja eläinten luita. Kuvattu idästä.	16.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:10	Koeojasta 8 paljastuneita kiviä ja löytöjä. Kuvattu etelästä.	16.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:11	Koeojat 14 ja 15 kuvattuna lännestä.	16.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:12	Navetan luiskan kiviperustus esiin kaivettuna. Kuvattuna idästä.	17.7.2013	Salla Pärsinen
AKDG3256:13	Yleiskuva navetasta ja sen edustan jo peitetyistä koeojista. Kuvattu idästä.	18.7.2013	Salla Pärsinen

Karttaluettelo

Nro	Kartta	Mk
1	Yleiskartta	1:300
2	Koeojat 1-9	1:100
3	Koeojat 10-16 ja koekuopat 1-5	1:100

1

■ Koeoja/koekuoppa (KK) 12 m

ESPOO Muurala Teir/Nyby Kortteli 47219 tontti 1		Yleiskartta	
Salla Pärssinen 2013		MK 1:300	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Espoon kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Mittaus ja puht.piirt. E. Pettay 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 1

x=25479960.5506
y=6677560.2028

x=25480049.1312
y=6677557.4261

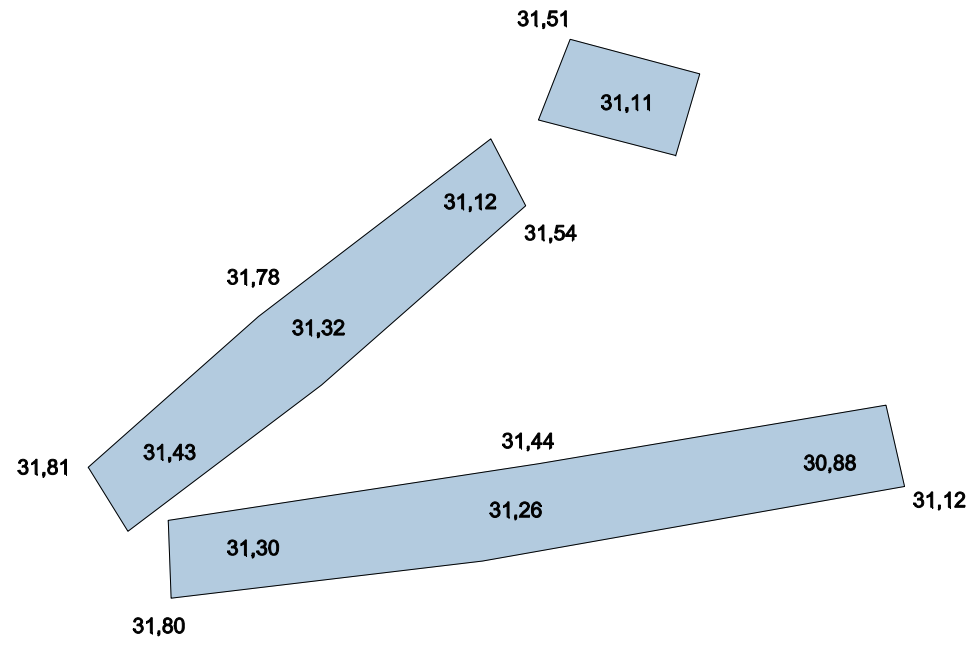
x=2548009.5613
y=6677505.3598

91

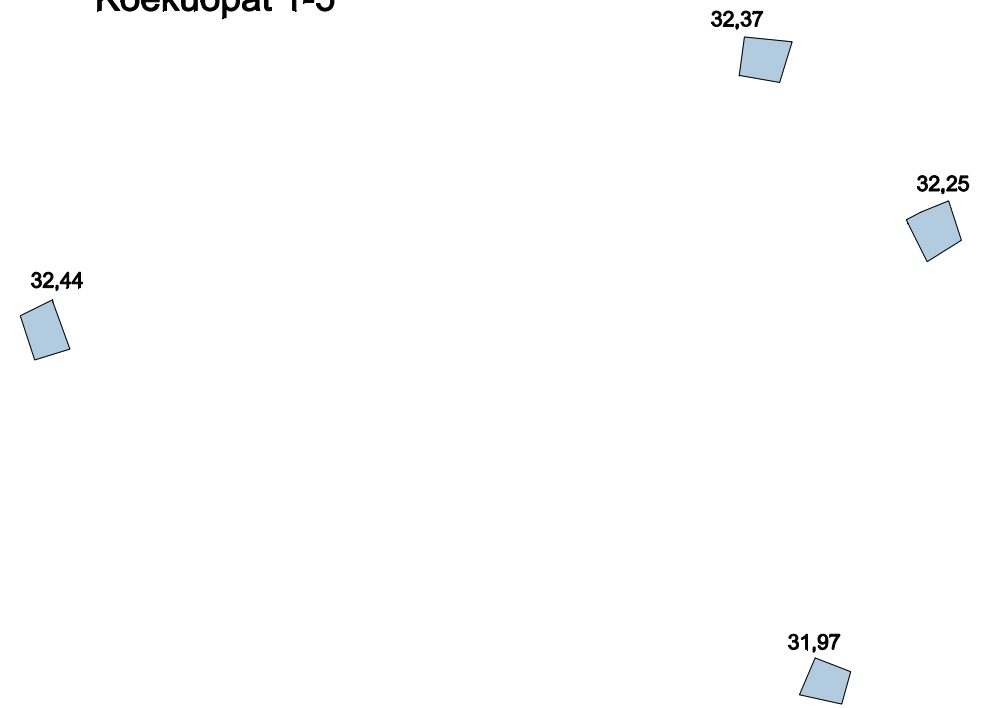
16

vr

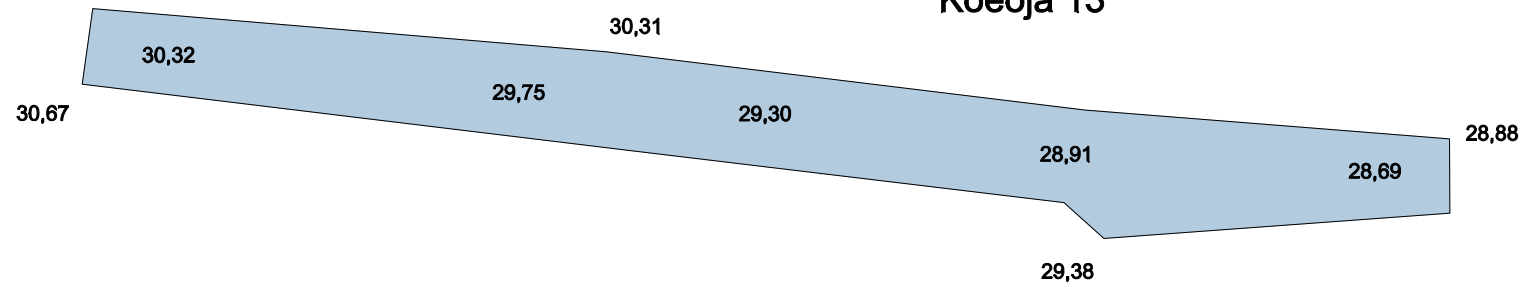
Koeajat 14-16

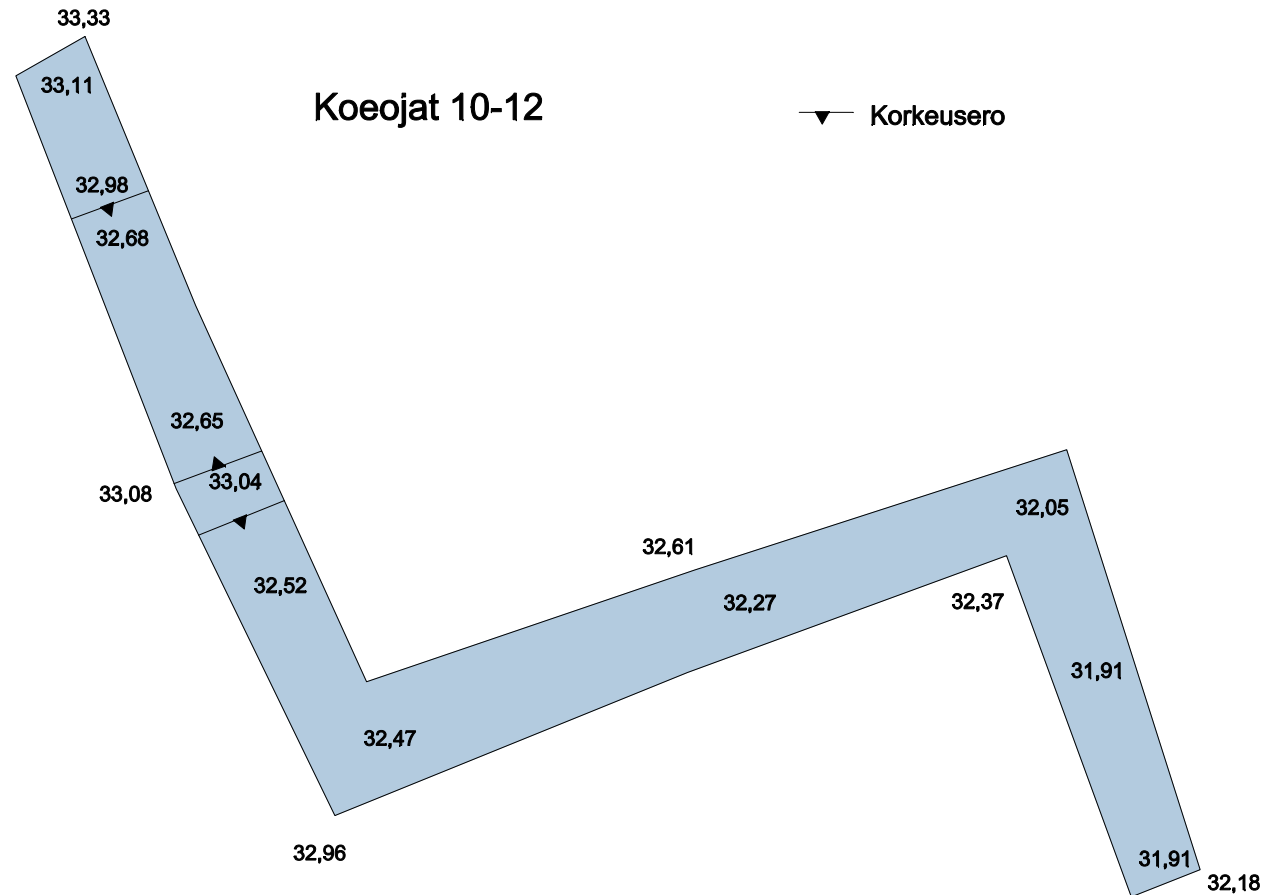
Koekuopat 1-5

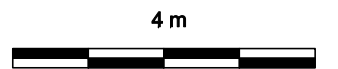
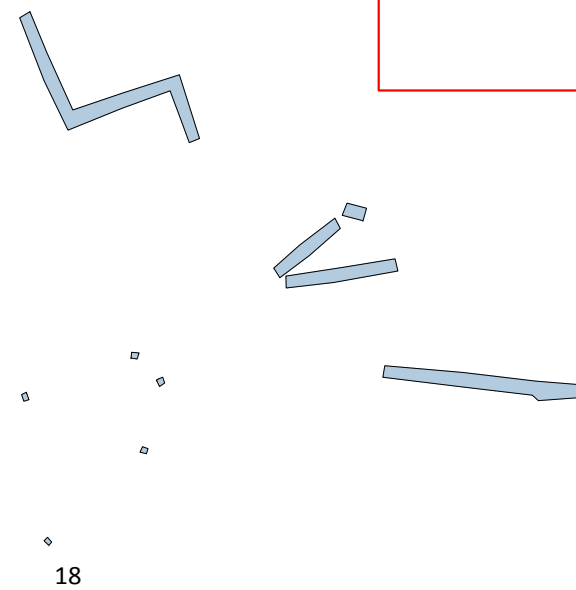
Koeaja 13

Koeajat 10-12

▼ Korkeusero

ESPOO Muurala Teir/Nyby Kortteli 47219 tontti 1		Koeajat 10-16 ja koekuopat 1-5	
Salla Pärssinen 2013		MK 1:100	
MITTAUSDOKUMENTOINTI		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Mittaus ja puht.piirt. E. Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 3